SELAILUKAPPALE

Helsingin kaupungin
ympäristökeskuksen julkaisuja
7/93

Helsingin kaupungin työntekijät ja kestävä kehitys

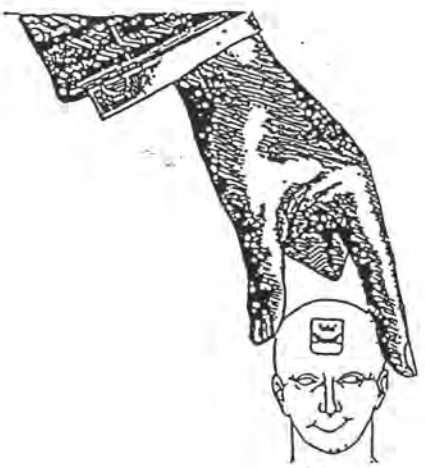

Helsingin kestävän kehityksen kuntaprojekti

ESIPUHE

Helsingin kestävän kehityksen projektin tavoite, "40 000 kestävän kehityksen työntekijää", on haastava. Helsinki haluaa tällä hankkeellaan herättää omat työntekijänsä muuttamaan ajatus- ja toimintatapojaan ympäristöä säästävälle kestävän kehityksen tielle. Kaupungin työntekijöille suunnattu kestävän kehityksen sanoma "ajattele globaalisesti, toimi paikallisesti" on meille kaikille aina ajankohtainen ja tärkeä viesti. Keinoja asioiden muuttamiseksi kestävän kehityksen suuntaan kaupungin hallinnossa ovat olleet tiedottaminen, työntekijöiden oma tiedostaminen ja toiminta.

Uskon, että kestävän kehityksen toteuttaminen kaupungin hallinnossa edellyttää ensisijaisesti työntekijöiden hyvää motivoimista. Sen jälkeen kangistunutkin hallintobyrokratia joutuu muuttamaan työskentelytapaansa. Asioita punnitaan entistä laajemmin ja muutenkin kuin oman tulosyksikkön näkökulmasta. Kansainvälinen keskustelu ja kestävän kehityksen asioiden esiinotto mm. Rio de Janeirossa kesällä 1992 ovat vähitellen muuttaneet myös valtioiden suhtautumista ympäristöön ja kehitykseen. Kansantaloudellinen ja tuleville sukupolville ympäristöä säästävä toiminta käyvät siten käsi kädessä. Aika on ainakin osoittanut olevansa kypsä tällaiselle ajattelulle.

Tehty työ osoitti, että työntekijöillä on halua ja valtavasti voimaa muuttaa asioita. Keskeisenä koetaan globaalisten asioiden ymmärtäminen omassa toiminnassa ja työskentely asian hyväksi. Työntekijöiden toiveiden toteuttaminen on suuri haaste. Toivottavasti sen vaikutukset nähdään lähiaikoina myös virastojen talousarvio- ja kuntasuunnitelmaehdotuksissa.

Projektisihteeri Päivi Lohi ja Seppo Kajaste ovat tehneet suuren työn kootessaan yhteen lähes 3000 työntekijän toiveet tähän raporttiin. Tiedotussihteeri Tarja Raivio on avustanut toimittamisessa. Projektiryhmän sihteerin, Camilla v. Bonsdorffin panos on ollut kokonaisuudessaan varsin merkittävä. Kiitokset heille!

Pekka Kansanen
ympäristöjohtaja,
kestävän kehityksen
projektiryhmän
puheenjohtaja

Helsingfors stad deltar tillsammans med 14 andra kommuner i ett riksomfattande kommunprojekt för hållbar utveckling. Helsingfors siktar in sig på att få alla sina ca 40 000 anställda att tillägna sig principerna om hållbar utveckling och arbeta utgående från dem.

Projektet startade vid de olika verken och inrättningarna med personalmöten, där man kläckte idéer för hur en hållbar utveckling kunde fås till stånd i det egna arbetet och på den egna arbetsplatsen. De idéer som de anställda inte själva hade befogenheter att realisera fördes vidare till de beslutande instanserna. Idéerna förelades också en projektgrupp för behandling och vidareremittering. Projektet hållbar utveckling behandlades i nämnderna vid årsskiftet 1992-93 och det kulminerar hösten 1993 i ett seminarium för fullmäktige.

Stadens personal kom vid sina möten fram med ca 2 000 åtgärder som skulle leda till en hållbar utveckling. Av dem var 300 sådana som man beslöt genast omsätta i praktiken. Huvudparten av förslagen gällde miljövård och en minskad belastning på miljön. Man ville minska avfallsmängden, använda miljövänliga produkter och material samt sortera avfallet noggrannare än tidigare. I synnerhet papper och engångsartiklar var något som man på stadens olika arbetsplatser kunde sluta slösa med. De anställda ansåg sig också kunna bidra till en hållbar utveckling genom att bl.a. spara energi och ta sig till jobbet till fots, med cykel eller med kollektiva trafikmedel.

Anskaffningarna ansågs ha en stor betydelse för en ekonomisk hållbarhet. Genom att reducera anskaffningarna och satsa på durabla och i pris-kvalitetshänseende förmånliga produkter kan man både spara pengar och skona naturen.

På den sociala sidan var det arbetsplaneringen och -rationaliseringen som ansågs viktiga. Likaså var ett bättre informationsutbyte och samarbete mellan olika yrkes- och intressegrupper medel som ansågs främja en socialt hållbar utveckling.

Verken och stadens högsta beslutsfattare kan arbeta för en hållbar utveckling i synnerhet inom trafiken, planeringen av markanvändningen och byggnadsverksamheten.

Projektgruppen sände en del av idéerna till verken för omedelbar kommentar. Dessuom kommmer den för direktörskommittén, men också direkt för de anställda att framlägga förslag och rekommendationer för hur en hållbar utveckling kunde främjas i stadens verksamhet.

SUMMARY

The City of Helsinki is taking part in a nationwide project aimed at engaging local authorities in sustainable development; fourteen other urban and rural municipalaties are also involved. The City of Helsinki is aiming to interest all its 40 000 employees in sustainable development.

The project began with staff discussions on all units and departments to bring out new ideas on how to encourage each individual and each work place to implement the principles of sustainable development. Ideas which could not be decided on locally were presented to the relevant decisionmaking bodies. A project group was formed for discussion on and promotion of these ideas. The project for sustainable development was presented to all municipal committees around the end of 1992. The finale will be a sustainable development seminar for the City Council in the autumn of 1993.

City employees presented altogether some 2000 ideas for promoting sustainable development. Of these, 300 were put into practice immediately. The majority of the proposals dealt with environmental protection and reducing the load on the environment. Employees wanted to cut down the amounts of waste, to use more environmentally-friendly products and materials, and to promote waste sorting. The use of paper and disposable products in offices was given particular attention. Employees also thought they could contribute to sustainable development by saving energy and by walking, cycling or using public tarnsport to and from work.

It was thought that economic sustainability was largely influenced by acquisitions. Buying fewer products, money and the environment.

On the social side, work planning and rationalization were found to be important. Better information and cooperation between differemt professional groups and with outside interest groups were seen as means to enchance social sustainability.

The main areas where different offices and top decisionmakers can promote sustainable development are traffic, land use planning and building.

The project group sent some of the employees' suggestions straight to City units for comment. It will also present proposals and recommendations on the promotion of sustainable development in Helsinki both to the city Board and to municipal employees.

TIIVISTELMÄ

Helsingin kaupunki on mukana valtakunnallisessa kestävän kehityksen kuntaprojektissa yhdessä 14 muun suomalaisen kunnan kanssa. Helsingin projektin tavoitteena oli saada kaikki noin 40 000 kaupungin työntekijää omaksumaan kestävän kehityksen periaatteet ja työskentelemään niiden mukaisesti.

Projekti käynnistyi eri virastoissa ja laitoksissa henkilökunnalle järjestetyissä työpaikkakokouksissa, joissa ideoitiin toimenpiteitä kestävän kehityksen toteuttamiseksi omassa työssä ja omalla työpaikalla. Ne ideat, joiden toteuttamiseen ei omalla työpaikalla ollut päätösvaltaa, esitettiin edelleen asianomaisille päättäville elimille. Myös projektityöryhmä sai käsiteltäväkseen ja eteenpäin vietäväkseen syntyneet ideat. Lautakuntien käsiteltävänä kestävän kehityksen projekti oli vuoden vaihteessa. Projekti päättyy syksyllä 1993 valtuustolle järjestettävään loppuseminaariin.

Kaupungin henkilöstö esitti ideapalavereissaan noin 2000 kestävän kehityksen toimenpidettä, joista 300 päätettiin heti toteuttaa. Pääosa esityksistä koski ympäristönsuojelua ja ympäristön kuormituksen vähentämistä. Haluttiin vähentää jätteiden määrää, käyttää ympäristöystävällisiä tuotteita ja materiaaleja sekä lajitella jätteet nykyistä paremmin. Erityisesti paperin ja kertakäyttötuotteiden käyttöä kaupungin toimipisteissä ehdotettiin vähennettäväksi. Henkilöstö arveli myös voivansa toimia kestävän kehityksen hyväksi mm. säästämällä energiaa ja kulkemalla työmatkansa jalan, polkupyörällä tai julkisilla kulkuvälineillä.

Hankinta-asioilla uskottiin olevan merkittävä vaikutus taloudelliseen kestävyyteen. Hankkimalla nykyistä enemmän kestäviä ja hinta- laatusuhteeltaan edullisia tuotteita voidaan säästää sekä rahaa että luontoa.

Sosiaalisella puolella työn suunnittelu ja sen järkeistäminen koettiin tärkeinä. Myös parempi tiedonkulku ja yhteistyö eri ammatti- ja sidosryhmien kesken nähtiin keinoina kohti sosiaalista kestävyyttä.

Virastot ja kaupungin ylimmät päättäjät voivat toimia erityisesti liikenteen, maankäytön suunnittelun ja rakentamisen alueilla kestävän kehityksen hyväksi.

Projektityöryhmä lähetti osan henkilöstön ehdotuksista virastoille välittömästi kommentoitaviksi. Lisäksi se tekee myöhemmin sekä johtajistotoimikunnalle että suoraan virastojen työntekijöille esityksiä ja suosituksia kestävän kehityksen edistämiseksi Helsingin kaupungin toiminnassa.

SISÄLTÖ

ESIPUHE	1
TIIVISTELMÄ	4
1. JOHDANTO	6
2. HELSINGIN KESTÄVÄN KEHITYKSEN PROJEKTI	7
2.1. Projektisuunnitelma	7
2.2. Toteutus	8
2.3. Seuranta	10
3. ESITYKSET JA TOIMENPITEET	11
3.1. Työntekijät	12
3.1.1. Taloudellinen kestävyys	12
3.1.2. Sosiaalinen kestävyys	14
3.1.3. Ekologinen kestävyys	17
3.2. Virastot	19
3.2.1. Taloudellinen kestävyys	19
3.2.2. Sosiaalinen kestävyys	20
3.2.3. Ekologinen kestävyys	21
3.3. Lautakunnat	28
4. KESTÄVÄN KEHITYKSEN JATKOHANKKEET	32
4.1. Hankinnat	33
4.2. Jätehuolto	33
4.3. Energiansäästö	33
4.4. Liikenne	35
4.5. Vedensäästö	36
4.6. Maankäytön suunnittelu ja rakentaminen	36
4.7. Tiedonkulku ja yhteistyö	36
5. PÄÄTELMÄT	37
LÄHTEET	39
LIITTEET	

1. JOHDANTO

Kestävällä kehityksellä on useita ulottuvuuksia, jotka liittyvät mm. biologiseen moninaisuuteen, luonnonvarojen ja energian säästeliääseen käyttöön, saastumisen rajoittamiseen ja jätteiden uudelleenkäsittelyyn, ihmisten perustarpeiden tyydyttämiseen sekä yhteiskunnallisen ja globaalisen tasavertaisuuden edistämiseen.

Markkulan (1990) mukaan kestävä kehitys on:
luonnon ehdoilla tapahtuvaa ja maapallon voimavaroihin suhteutettua yksityisen ihmisen ja samalla koko ihmiskunnan tarpeiden tasa-arvoista tyydyttämistä sekä siihen perustuvaa ihmisten fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin lisääntymistä sukupolvesta toiseen

Rouhisen (1992) mielestä kestävä kehitys on yhteiskunnallinen oppimisprosessi, johon me kaikki tavalla tai toisella osallistumme. Rouhinen tavoittelee avointa kansalaisyhteiskuntaa, jossa kaikille on käynyt omien käytäntöjensä kautta selväksi, mitä kestävä kehitys tarkoittaa.

Helsingin kestävän kehityksen projektin tavoitteena on toteuttaa Rouhisen esittämää oppimisprosessiajatusta. On tarpeen, että jokainen miettii työssään ja työpaikallaan taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestäviä vaihtoehtoja ja ryhtyy toteuttamaan niitä itse ja yhdessä muiden kanssa. Työntekijät eivät voi päättää itse kaikista heitä koskevista asioista, vaan osa vaatii viraston johdon tai kaupungin luottamuselinten päätöksiä.

Perinteinen suunnittelu kunnissa on tapahtunut johtotasolla, työntekijöitä juurikaan kuulematta. Ns. "ruohonjuuritason" työntekijät ovat saaneet tietää suunnitteilla olevista asioista vasta, kun suunnitelmat ovat valmiit, ja päätökset tehty. Helsingin kestävän kehityksen projektissa pyritään selvittämään, voidaanko tätä käytäntöä muuttaa. Työntekijät tekevät omaa työtään koskevia ehdotuksia, joihin päättäjien on otettava kantaa. Onko mahdollista, että työntekijät voisivat saada äänensä kuulumaan Helsingin kaupungin kokoisessa (40.000 hengen) työyhteisössä?

Paldanius (1992) on tutkimuksessaan selvittänyt perusteita, joilla kansalaisten suoraa osallistumista ollaan rajoittamassa erilaisissa kriisitilanteissa kuten sodat, luonnonmullistukset tai vakavat ympäristökatastrofit.

Osallistumisen vähentämistä on perusteltu ensinnäkin siten, että kansalaiset eivät halua osallistua. He ovat passiivisia ja välinpitämättömiä. Heitä ei kiinnosta, eikä heillä ole aikaa yhteiskunnalliselle päätöksenteolle. Toiseksi kansalaiset ovat itsekkäitä ja asiantuntemattomia. Päätöksentekoa ja sen valmistelua ei saa altistaa tietämättömien ja itsekkäiden kansalaisten taistelutantereeksi.

Helsingin kestävän kehityksen projektissa toivotaan laajaa osallistumista. Projektin peruslähtökohta on, että työntekijät ovat itse parhaita asiantuntijoita omaa työtään koskevissa asioissa. Kestävää kehitystä ei voi vain viedä työntekijöille - heidän täytyy itse määritellä kestävän kehityksen periaatteet.

Tähän raporttiin on koottu kestävää kehitystä koskeva tieto, jota runsaan vuoden aikana on saatu työntekijöiltä, virastoista ja lautakunnilta.

2. HELSINGIN KESTÄVÄN KEHITYKSEN PROJEKTI

Helsingin kaupunki on yksi 14 suomalaisesta kunnasta, jotka osallistuvat sisäasiainministeriön ja ympäristöministeriön vuonna 1991 käynnistämään valtakunnalliseen kestävän kehityksen kuntaprojektiin. Helsingissä on tavoitteena saada kaikki noin 40.000 kaupungin työntekijää tiedostamaan kestävän kehityksen periaatteet ja toteuttamaan niitä työpaikallaan.

Helsingin kestävän kehityksen -projektin suunnittelu, toteutus ja valvonta kuuluu 13 henkiselle kaupunginhallituksen johtajistotoimikunnan nimeämälle työryhmälle. Työryhmään kuuluvat seuraavat henkilöt: ympäristöjohtaja Pekka Kansanen, suunnittelupäällikkö Jaako Tolonen, kaupunginlääkäri Jouko Paloheimo, tutkimuspäällikkö Arno Sirviö, toimistopäällikkö Raimo Kostiainen, aluearkkitehti Marjatta Uusitalo, toimistopäällikkö Pekka Leskinen, toimistopäällikkö Rainer Lindberg, osastopäällikkö MattiRytkölä,osastonjohtajaMattiTiainen,ympäristönsuojelupäällikkö Camilla v. Bonsdorff ja tiedotussihteeri Tarja Raivio, joka kokoontui ensimmäisen kerran tammikuussa 1992. Säännöllisesti kerran kuukaudessa kokoontuneen työryhmän jäsenistöön kuuluu energialaitoksen, kaupunginkanslian, kaupunkisuunnittelu-, kiinteistörakennus-, sosiaali- ja terveysviraston, vesi- ja viemärilaitoksen sekä ympäristökeskuksen edustajia.

2.1. Projektisuunnitelma

Työ etenee vaiheittain kaupungin hallinnossa. Kaupungin työntekijät eri virka- ja luottamusmiesportaissa aina ylimpiä päättäjiä myöten keskustelevat mahdollisuuksista toimia kestävän kehityksen hyväksi. Toteutuskelpoisista ideoista tehdään esitys kaupunginhallitukselle. Projekti huipentuu valtuustoseminaariin vuoden 1993 aikana.

I vaihe - virastot ja laitokset

Kaikki kaupungin 40.000 työntekijää miettivät työpaikkakokouksessaan, miten kestävää kehitystä voidaan toteuttaa omalla työpaikalla. Joistakin asioista voidaan päättää heti, osa esitetään viraston johtoryhmälle tai virastokokoukselle, jotka tarvittaessa esittävät asiat lauta- tai johtokunnille.

II vaihe - lauta- ja johtokunnat

Lauta- ja johtokunnat päättävät toimista, jotka voidaan toteuttaa mahdollisimman pian tai sisällyttää seuraavaan talousarvioon tai kuntasuunnitelmaan. Osa ehdotuksista viedään työryhmän avustuksella kaupunginhallitukseen ja sitä kautta valtuustokäsittelyyn.

III vaihe - kaupunginvaltuusto

Valtuusto käsittelee kestävää kehitystä Helsingissä työntekijöiden, lautakuntien ja työryhmän esitysten pohjalta. Valtuustoseminaarissa pohditaan myös Helsingin merkitystä maailmanlaajuisten ympäristöongelmien, kuten kasvihuoneilmiön, otsonikadon, happamoitumisen ja kemikalisoitumisen torjunnassa.

2.3. Toteutus

Kestävän kehityksen kuntaprojektin tiedotuskampanja alkoi keväällä 1992. Asiaa julkisti ahkera lehtikirjoittelu kaikille Helsingin kaupungin työntekijöille suunnatussa Helsingin Hengessä, kaupunkilaisille jaettavassa Helsingin kaupunki tiedottaa -lehdessä ja virastojen sisäisissä tiedotteissa. **Liitteeseen 1-2.** on kerätty tiedotteet kesältä 1992 ja luetteloitu muutamia lehtiartikkeleita. Projekti sai palstatilaa myös valtakunnallisissa päivälehdissä ja sitä esiteltiin paikallisradiossa. Työntekijöille lähetettiin virastokokousten keskustelujen herätteeksi esite (**liite 3.**), energiansäästöä ja jätehuoltoa motivoivia esimerkkejä (**liite 4.**) ja toimintaohjeita käytännön keinoista edistää kestävää kehitystä. Virastopäälliköitä ja kaupungin sisäisiä tiedottajia evästettiin kestävän kehityksen julkaisuilla. Virikkeiksi hankittiin videoesityksiä ja kartoitettiin alan kirjallisuutta. Virastojen saatavilla oli myös muutaman minuutin mittainen projektin teettämä videonauha, joka kertoo voinapin käärepaperin sisältämän alumiinin tiestä ympäristöä kuormittavaksi jätteeksi. Ideoita herättivät yhteydenpito valtakunnallista kuntaprojektia johtavaan työryhmään ja yhteiset tapaamiset eri kuntaprojekteista vastaavien yhdyshenkilöiden kanssa.

Kuntaprojektin tiedotustilaisuudet painottuivat syksyyn 1992 (taulukko 1.). Kevään 1993 aikana Helsingin kestävän kehityksen työryhmä keskittyi työntekijöiden, virastojen ja lautakuntien ideoiden kehittelyyn ja esitysten valmisteluun johtajistotoimikunnalle. Työryhmä kokoontui kaupungintalolla yhteensä 17 kertaa. Huhtikuussa 1993 työntekijät saivat kiitos -esitteen (**liite 5**) mukana palautetta monista työpaikoilla esitetyistä ja toteutetuista ideoista.

Taulukko 1. Projektin tilaisuudet 1992-93

Aika	Tilaisuus	Kohderyhmä
Toukokuu 1992	Videoesitys (Jugendsali) "Mahdollinen maailma"	Avoin tilaisuus
Elokuu 12.8.1992	Virastopäällikkölounasklubi ja KEKE-työryhmä	Virastopäälliköt
Syyskuu 1992	Videoesitys (Jugendsali) "Mahdollinen maailma"	Avoin tilaisuus
Syyskuu 23.9.1992	Hankintaseminaari	Kaupungin hankinnoista vastaavat ja KEKE-työryhmä
Lokakuu 8.10.1992	Virastojen tukihenkilötilaisuus	KEKE-tukihenkilöt
Lokakuu 28.10.1992	Energiaseminaari	Energiayhdyshenkilöt KEKE-työryhmä ja -tukihenkilöt virastoista
Huhtikuu 21.4.1993	Virastojen tukihenkilötilaisuus	KEKE-tukihenkilöt
Toukokuu 1993	Tiedotustilaisuus	Tiedotusvälineet
Syyskuu 1993	Valtuustoseminaari	Kaupunginvaltuutetut

Kaupungin 37 virastosta tai laitoksesta 19:ssä osallistuttiin kestävän kehityksen pohdiskeluihin kesän 1992 aikana (taulukko 2). Näissä virastoissa työskentelee valtaosa, 95 % kaupungin työntekijöistä. Kestävän kehityksen toimenpiteitä pohdittiin yhteensä 245 työpistekokouksessa. Ideoinnissa oli mukana arviolta 3000 työntekijää eli noin 8 % koko kaupungin henkilöstöstä. Eniten ideoita saatiin terveysvirastosta. Tämä näkyy myös esitetyistä ideoista, jotka painottuvat terveydenhoidon puolelle (mm. lääkkeet, pyykki).

Työryhmä ei saanut palautetta 18 virastosta (5 % kaupungin työntekijöistä). Lähes kaikista virastoista nimettiin syksyn aikana kestävän kehityksen tukihenkilö. Heille järjestettiin lokakuussa tiedotustilaisuus, jossa kerrottiin kestävästä kehityksestä ja työntekijöiden ideoista. Mukana oli myös kaksi motivoivaa esimerkkiä päiväkodista sekä vesi- ja viemärilaitokselta työntekijöiden mahdollisuuksista toimia asian hyväksi.

Taulukko 2. Kestävän kehityksen ideointiin osallistuneet ja palautettujen muistioiden määrä virastoittain.

VIRASTO (työntekijöiden määrä 1991)	IDEOINTIIN OSALLISTU-NEET (noin)	% VIRAS-TON TYÖN-TEKIJÖIS-TÄ	PALAUTE-TUT MUISTIOT (kpl)
1. Terveysvirasto (11.600)	1000	9	150
2. Rakennusvirasto (2.130)	400	19	20
3. Sosiaalivirasto (11.660)	500	4	18
4. Vesi- ja viemäril. (500)	240	47	12
5. Kiinteistövirasto (860)	200	23	11
6. Kaup.suunnitteluv. (320)	100	31	11
7. Ympäristökeskus (150)	120	80	5
8. Liikuntavirasto (490)	50	10	4
9. Kaupunginkanslia (320)	45	14	2
10. Kaupunginkirjasto (570)	30	5	2
11. Kouluvirasto (4.130)	30	1	2
12. Finlandia-talo (50)	20	42	1
13. Asuntotuotantotsto (50)	20	37	1
14. Satamalaitos (550)	20	4	1
15. Henkilöstöasiaink. (200)	20	10	1
16. Tietokeskus (90)	20	22	1
17. Liikennelaitos (2.450)	20	1	1
18. Rakennusvalvontav. (110)	20	18	1
19. Energialaitos (2.120)	20	1	1
yhteensä (38.350)	**3000**	**8**	**245**

2.2. Seuranta

Toukokuussa 1992, ennen kaupungin työntekijöille suunnattua tiedotuskampanjaa selvitettiin puhelinhaastattelun avulla sadan työntekijän mielikuvia kestävästä kehityksestä sekä heidän mahdollisuuksiaan toimia työpaikallaan ja työssään kestävän kehityksen hyväksi.
Ihmisten mielikuvissa sanapari herätti lähinnä myönteisiä ajatuksia. Kannetaan huolta maapallon ja luonnonvarojen säilymisestä. Järjestetään energia- ja jätehuolto kestävälle pohjalle ja huolehditaan omaan työhön liittyvistä henkistä hyvinvointia lisäävistä toimista.

Etukäteisarvioiden mukaan työntekijöillä on parhaat vaikutusmahdollisuudet lähinnä sosiaalisen kestävyyden alueella, työn kehittämisessä ja ihmisten fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin vaalimisessa. Ollaan valmiita toimimaan asioiden puolesta, jotka lujittavat työyhteisöä ja ovat toteuttamisen arvoisia keinoja selvitä tästä eteenpäin. Työntekijöiden mielestä heillä on myös hyvät mahdollisuudet vaikuttaa jätteiden määrän vähentämiseen, ja niiden lajittelun tehostamiseen. (Lohi 1992).

Joulukuun alussa 1992 selvitettiin tiedotusmateriaalin ja lehtikirjoittelun perillemenoa

haastattelemalla puhelimitse samoja työntekijöitä, joihin oli toukokuussa otettu yhteyttä. Samalla selvitettiin työntekijöiden osallistumista kestävän kehityksen ideointiin ja kartoitettiin työpaikoilla tapahtuneet konkreettiset muutokset kestävän kehityksen hyväksi.

Noin kolmannes haastateltavista oli saanut esitteen. Yllättävän moni (64 %) ilmoitti lukeneensa lehtiartikkeleita kestävästä kehityksestä. Henkilöstölehti Helsingin Henki oli tiedotuskanavana ylivoimainen muihin lehtiin verrattuna.

Noin kolmannes haastatelluista oli osallistunut kestävän kehityksen ideointiin. Lähes puolessa työpisteistä voitiin kirjata tapahtuneen jotain kestävän kehityksen hyväksi. Tulos tuki hyvin Uusitalon (1990) oletusta, että pienyhteisöt, kuten työpaikat voivat ehkäistä ihmisten taipumusta esim. "tuhlarikäytökseen", vaikka oma etu sitä vaatisi.

Toiminta on etukäteisarvioista poiketen suuntautunut pääasiassa ekologisen kestävyyden alueelle. Omassa työssä kyetään parhaiten puuttumaan paperia koskeviin asioihin, kuten paperinkeräykseen. Kertakäyttöastioista ollaan myös halukkaita luopumaan. (Kajaste & Kuusinen 1992).

3. ESITYKSET JA TOIMENPITEET

Työntekijöiden kestävän kehityksen esitykset ja päätökset jaettiin taloudellisen-, sosiaalisen- ja ekologisen kestävyyden asioihin. Lisäksi tarkasteltiin asioita,

a) jotka työntekijät voivat toteuttaa itse tai yhdessä työtovereiden kanssa

b) jotka vaativat viraston tai kaupungin toimenpiteitä

Monet asiat liittyvät sekä taloudelliseen että ekologiseen kestävyyteen, joten jaottelu ei ole yksiselitteistä. Tyypillinen esimerkki tästä on energiansäästö, joka tässä on luokiteltu ekologiseen kestävyyteen.

Useimmissa muistioissa kestävän kehityksen toimet kuuluvat ekologisiin asioihin. Selvästi vähemmän mainittiin sosiaalisen tai taloudellisen kestävyyden asioita. Työntekijät mainitsivat lähes 2000 kestävän kehityksen toimenpidettä, jotka he itse, virasto tai kaupunki voivat toteuttaa (taulukko 2).

TAULUKKO 3. Työntekijöiden esitysten ja päätösten määrä kestävän kehityksen toimista.

TOIMINTA KESTÄVÄN KEHITYKSEN HYVÄKSI	ESITYKSET	PÄÄ-TÖK-SET
Työntekijöiden toiminta omassa työssä tai omalla työpaikalla	**1655**	**322**
a) taloudellinen kestävyys	212	53
b) sosiaalinen kestävyys	375	72
c) ekologinen kestävyys	1068	212
Viraston tai kaupungin toiminta	**187**	
a) taloudellinen kestävyys	16	
b) sosiaalinen kestävyys	44	
c) ekologinen kestävyys	127	
YHTEENSÄ	**1842**	**337**

3.1. Työntekijät

Tässä tarkastellaan esityksiä ja päätöksiä, jotka työntekijät katsoivat voivan toteuttaa työpaikallaan itse tai yhdessä työtovereiden kanssa, ilman johdon tai viraston erillispäätöksiä.

Eniten työntekijät mainitsivat ekologiseen kestävyyteen liittyviä asioita. Sosiaaliseen ja taloudelliseen kestävyyteen liittyvien toimien osuus oli varsin pieni, yhteensä noin kolmannes esityksistä.

Työntekijät päättivät välittömästi toteuttaa työpaikallaan yli 300 asiaa, mikä on noin 20 % esitettyjen asioiden määrästä.

3.1.1 Taloudellinen kestävyys

Työntekijät ovat valmiita säästämään monissa asioissa työssään. Osa työpisteistä on tehnyt välittömästi erilaisia säästöpäätöksiä. Tiivistelmä taloudellista kestävyyttä koskeneista esityksistä ja päätöksistä on taulukoitu **liitteeseen 6**.

Tavaroiden hankinta ja käyttö

Työntekijät esittivät taloudellisen ajattelun ja hintatietoisuuden lisäämistä. Tavaroiden hinnoista toivotaan lisää tietoa - ehdotetaan jopa erityisen tilaisuuden järjestämistä hintatietoisuuden lisäämiseksi. Työntekijät haluaisivat rehellistä tiedottamista taloudellisesta tilanteesta. Eräässä työpisteessä päätettiin järjestää säästöihin liittyviä teemaviikkoja.

Taloudellisen kestävyyden asioista kiinnitettiin eniten huomiota hankintoihin. Huonossa taloudellisessa tilanteessa olisi tarkkaan harkittava, mitä hankitaan. Suurista hankinnoista ollaan valmiita myös kokonaan pidättäytymään. Hankittujen tavaroiden pitäisi olla

kestäviä ja korjauskelpoisia. Uuden ja hienon sijasta kelpaa käytettykin, kunnossa oleva tavara. Työntekijät päättivät hankkia kestäviä, monikäyttöisiä ja hinta-laatu -suhteeltaan edullisia tavaroita. Oli päätetty myös tehdä yhteisiä ostoja (lehtitilaukset) naapuriyksiköiden kanssa.

ATK -laitteissa ym. toimistotarvikkeissa voisi työntekijöiden mielestä säästää. Turhia tietokoneita ei tarvitse hankkia, jos työasemia käytetään tehokkaasti. ATK -laitteita tarvitaan kuitenkin tuote- ja hintaseurantaan sekä varastokirjanpitoon, jotta säästöä olisi mahdollista saada aikaan.

Tavaroita tulisi huoltaa entistä paremmin ja niiden käyttöä tehostaa. Laitteita voisi käyttää myös yhteistyössä muiden yksiköiden, jopa naapurikuntien, kanssa. Esimerkiksi HKVV:n kalantutkimuslaboratorion laitteistoa voitaisiin hyödyntää muiden kuntien pohjavesien valvontaan.

Tieto- ym. liikenne

Oikovalintojen ja sisäisen postin käyttö säästää puhelin- ja postituskuluja. Ehdotettiinpa postitus- ja käsittelykulujen laskuttamista sellaisesta materiaalista, joka ei ole viraston "intressissä".

Hyväkuntoisten vanhusten ja potilaiden kuljetukset päiväosastoille ja tutkimuksiin ehdotettiin korvattavaksi julkisilla kulkuneuvoilla.
Etäällä pääasiallisesta toimipisteestä työskentelevät mainitsivat, että on halvempaa käyttää tavaroiden noutamiseen taksia kuin viraston kuljetuspalveluja. Esim. tavarankuljetus viraston autolla Töölöstä Herttoniemeen maksaa työyksikölle 380 mk ja taksilla edestakaisin n. 150 mk. Rakennusviraston tukikohtien yhdistämistä ei pidetty todellisena säästökohteena, koska välimatkat työmailta tukikohtiin pitenevät.

Työ ja säästöt

Terveydenhoitopuolen ilta-, lauantai- ja sunnuntaityötunteja ehdotettiin vähennettäväksi. Yhdessä työpisteessä tämä oli jo toteutettukin siten, että säästöä kertyi työpisteessä 30.000 mk vuodessa. Sairaaloiden "sädelomat" olisi rajoitettava koskemaan vain niitä, jotka todella tekevät säteilylle altistavaa työtä.

Siivouksen uusi työnjako merkitsisi sitä, että henkilöstö tyhjentäisi itse roskakorinsa ja pyyhkisi pöytänsä. Kouluissa ja päiväkodeissa tämä oli jo toteutettu. Näillä toimenpiteillä oli saatu aikaan noin 15-18 milj. markan säästöt. Toimistoissa siivouksen itsepalveluperiaatetta ollaan viemässä läpi.

Töiden järkiperäistämisellä saatavia säästöjä on alettu toteuttaa vesi- ja viemäri- sekä energialaitoksen yhteistyönä. Alustavasti on neuvoteltu vesi- ja kaukolämpömittareiden lukemien keräämisestä samalla kirjeellä, koska samat huoltomiehet seuraavat kulutusta molemmista mittareista.

Lääkkeet ja hoidot, pyykki

Terveydenhoitohenkilökuntaa huolestuttavat erityisesti turhat ja kalliit lääkkeet, kokeet ja hoidot. Olisi käytettävä tarjolla olevia halvempia lääkkeitä, tai potilaat voisivat tuoda

sairaalaan omat lääkkeensä. Muutamassa työpisteessä oli päätetty, että potilaat saavat tuoda omia lääkkeitään ja hygieniatuotteitaan sairaalaan.

Vanhenevat lääkkeet pitäisi toimittaa apteekkiin ajoissa ennen vanhenemispäivämäärää. Tätä oli myös päätetty tehostaa työpisteissä.

Terveydenhoitopuolella on mahdollista säästää, kun käytetään harkiten puhdasta pyykkiä. Sänkyjen automaattinen puhtaaksipetaaminen voitaisiin korvata vain tarvittaessa tehdyllä. Pesulaan pitäisi lähettää vain kuivaa pyykkiä, koska hinta määräytyy pyykin painon mukaan. Pyykin hävikki vähenisi käyttämällä yksityistä tai omaa pesulaa. Potilaat voisivat tuoda sairaalaan omia vaatteitaan, ja samoin henkilökunta voisi käyttää omia vaatteitaan, jotka pestäisiin osastoilla. Parempikuntoiset potilaat voisivat pestä omat vaatteensa itse. Pyykin kulutusta oli päätetty vähentää ja pestä vain täysiä koneellisia.

3.1.2 Sosiaalinen kestävyys

Sosiaalisen kestävyyden asiat jaoteltiin työhön, työpaikkaan, työntekijöihin liittyviin asioihin sekä koulutukseen, virkistykseen ja vapaa-aikaan. Työntekijät kiinnittivät erityistä huomiota työn kehittämiseen. Toimenpide-ehdotukset ja päätökset on taulukoitu **liitteeseen 7**.

Työ

Lähes puolet esityksistä liittyi työn kehittämiseen ja työn sujuvuuden lisäämiseen. Työnsuunnitteluun ja työaikojen järjestelyihin liittyen tehtiin eniten päätöksiä. Päätöksissä ei kerrottu miten työtä aiotaan suunnitella. Oli vain päätetty varata aikaa suunnittelulle nykyistä enemmän.

Työntekijöiden toivomuksena on byrokratian purkaminen ja työn entistä parempi rationalisointi ja **etukäteissuunnittelu**. Ajankäyttökään ei ole vielä tarpeeksi tehokasta työpaikoilla. Yksityiskohtaisia esityksiä näiden ajatusten toteuttamiseksi ei kuitenkaan tehty.

Yhteistyötä toivotaan lisää paitsi työtovereiden, myös muiden henkilöstöryhmien ja sidosryhmien kanssa. Hoitohenkilökunta kaipaa erityisesti yhteistyötä potilaiden omaisten kanssa. Myös muiden viraston yksiköiden, erityisesti hallinnon, kanssa toivotaan entistä tiiviimpää yhteistyötä.

Tiedonkulussa on havaittu selviä heikkouksia niin työtovereiden välillä, johtoportaan ja työntekijöiden välillä kuin eri ammattiryhmienkin välillä. Lisää tietoa halutaan säästöistä, hyvistä ideoista ja henkilökuntatilanteesta. Tieto viraston muiden yksiköiden työskentelytavoista (ajatukset, työtavat, tietolähteet) helpottaisi myös omaa työtä. Nykyisen kirjallisen viestinnän sijasta toivottiin enemmän sanallista viestintää.

Työnjohdolta penätään napakkaa päätöksentekoa ja päätösten takana seisomista sekä ryhdikkyyttä. Työnjohdon pitäisi olla myös entistä enemmän tekemisissä työntekijöiden kanssa, ja heidän tulisi nykyistä tarmokkaammin puuttua epäkohtiin työyhteisössä.

Yhteiset viralliset ja epäviralliset palaverit ovat työntekijöille tärkeitä uusien ideoiden luomiseksi. Hyvä neuvottelutaito saisi kokoukset sujumaan joustavammin.

Erityisesti hoitohenkilökunta haluaa lisää työnohjausta henkisen hyvinvoinnin lisäämiseksi ja hyvän työtuloksen saavuttamiseksi. Parempi työnohjaus mahdollistaisi työn suorittamisen entistä itsenäisemmin.

Työn mielekkyyttä voitaisiin parantaa lisäämällä tehtäväkiertoa eri yksiköiden välillä. Mahdollisuudet vaikuttaa omaan työhönsä lisää myös sen mielekkyyttä.

Monet työyksiköt haluaisivat liukuvan työajan ja kellokorttilaitteen. Jokaisen tulisi huolehtia siitä, että myös työtoveri ehtii pitää omat taukonsa työpäivän aikana. Terveydenhoitoalalla tehty päätös työtuntien siirtämisestä viikonlopuista arkipäiville antaa mahdollisuuden lisätä potilaiden virkistystä, ja aikaa jää enemmän osallistua koulutukseen ja erilaisiin hoitokokouksiin.

Työilmapiirin parantamiseksi ehdotettiin monenlaisia työhön liittyviä toimenpiteitä, joiden toteuttaminen vaatii jokaiselta työntekijältä omaa päätöstä muuttaa käyttäytymistään.

- taukoja ei pidä käyttää työasioiden setvimiseen
- hyväksytään muidenkin työnjälki
- pysyvyyttä hyväksi todettuun asiaan, työtapaan ja hoitomuotoon
- työyhteisössä paneuduttava oman työn hoitoon eikä toisen persoonallisuuden muuttamiseen - ulkomuodolla ei saa olla merkitystä työntekijän arvostuksessa, vain työn laadulla
- laiskatkin töihin
- tiettyjen töiden halveksuminen vie energiaa.

Työpaikka

Erityistä huomiota kiinnitettiin fyysisen työympäristön parantamiseen. Henkisen ilmapiirin kohentamista ei koettu yhtä ongelmalliseksi tai ainakaan sitä ei mainittu yhtä usein.

Fyysiseen työympäristöön vaikuttavat viihtyisyys, siisteys, asialliset sosiaali- ja muut tilat sekä ergonomia. Viihtyisyyttä voidaan lisätä esim. viherkasveilla, taideteoksilla, verhoilla, akvaarioilla ja parvekeplexeillä. Siisteys lisääntyy, jos jokainen siivoaa itse omat jälkensä ja huolehtii muutenkin lähiympäristönsä siisteydestä. Huonepölyhaitat vähenevät, kun hankitaan siivoustarvikkeita, jotka estävät pölyn leviämisen.

Sosiaalitilojen puute tai niiden huono kunto on työntekijöiden mielestä selvä epäkohta. Toivotaan remontoimista ja asianmukaisia suihku-ja tupakointitiloja. Liian pienet työskentelytilat lisäävät levottomuutta ja meteliä. Ergonomia-asiat tulisi jokaisen itse hoitaa kuntoon.

Työpaikan henkinen ilmapiiri on jokaisesta työntekijästä kiinni. Yhteishengen kohottamiseksi ehdotetaan erilaisia tempauksia, keräyksiä, matkoja ja liikuntapäiviä. Pehmeitä arvoja (hymyä, kohteliaita tapoja ja yleistä tervehtimistä) pitäisi arvostaa entistä enemmän. Avoin, hyväksyvä ilmapiiri ja asioista keskusteleminen parantavat henkistä ilmapiiriä.

Työntekijät

Työntekijöihin liittyen pidettiin tärkeimpänä seikkana **työntekijöiden ja heidän mielipi-**

teidensä huomaamista. Muita asioita olivat työtoverin arvostus ja tukeminen, henkilökunnan riittävyys, henkinen jaksaminen ja yhdessäolo.

Työntekijät haluaisivat enemmän **palautetta työstä**, ja hyvin tehdystä työstä pitäisi työntekijä **palkita** - erityisen tärkeää tämä on nuorten työntekijöiden motivoimiseksi. Keinoiksi ehdotettiin esim. palkintomatkoja ja henkilökohtaisia palkanlisiä. Eri ammattiryhmiä pitäisi kohdella tasapuolisesti. Henkilökohtaista palkanlisää parempana pidettiin ryhmäkohtaista palkitsemista.

Palautteen ei tarvitse aina tulla työnjohdolta vaan työtovereilta saatu palaute on yhtä arvokasta. Työtoverin arvostus on kannustus saavat meidät venymään uskomattomiin suorituksiin. Kannustava työilmapiiri lisää työssä viihtymistä ja työmotivaatiota.

Henkilökunnan riittävyydestä ollaan terveydenhoitopuolella huolissaan. Pysyvä, oikein mitoitettu ja osaava henkilökunta pystyy parhaiten selviytymään terveydenhoidon haasteista.

Terveydenhoitopuolella kiinnitettiin huomiota myös **henkiseen jaksamiseen**. Ollaan sitä mieltä, että sekä henkilökunnan että potilaiden stressi on lisääntynyt. Iloinen mieli, hymy ja tervehdykset ovat omiaan piristämään työpäivää. Henkistä työsuojelua pitäisi lisätä ja estää konfliktien syntymistä.

Työntekijät mainitsevat myös seuraavia asioita:

- työterveydenhuollon kehittäminen sairaanhoidon suuntaan vähentää poissaoloja
- myönteinen suhtautuminen uudistuksiin, työn rationalisointiin ja kustannusten alentamiseen
- lisää luovuutta ja avoimuutta
- kerro aina muille, kun saat hyvän idean.

KEKE -projekti sai osakseen arvostelua kahdessa muistiossa: keskustelu oli laimeaa - se ei antanut mitään uutta ja asia ymmärrettiin työantajan "uutena" säästötapana; emme pitäneet kyselyä mielekkäänä, koska elämme jo nyt määrärahojen äärirajoilla.

Koulutusmahdollisuudet

Koulutusta kaivataan lisää, koska se virkistää, antaa uusia ideoita ja parantaa työn laatua. Yleisesti toivottiin tietoliikenteen käytön koulutusta lisää. Rakennusviraston puisto-osastolla kaivataan erityisesti yhdyskuntatekniikan koulutusta.

Virkistys ja vapaa-aika

Työpaikoilla kaivataan virkistystoimintaa. Ehdotettuja virkistysmuotoja ovat yhteiset kokoontumiset ja illanvietot, liikuntatapahtumat ja taukojumppa, tutustumiskäynnit muihin saman alan laitoksiin sekä käsityöt ja puutarhanhoito. Virkistystoimintaa päätettiin lisätä järjestämällä erilaisia teemaviikkoja työpaikalla sairaalassa yhdessä esim. potilaiden kanssa. Ehdotuksia olivat laulu-, runo- tai lehtienlukuviikko. Tämä lisää paitsi potilaiden myös henkilökunnan viihtyvyyttä. Aamujumppa oli päätetty aloittaa heti seuraavana päivänä. Yhteisiä retkiä ja talkoopäiviä päätettiin muutamassa työpisteessä järjestää.

3.1.3. Ekologinen kestävyys

Suurin osa työntekijöiden esityksistä liittyi ekologisen kestävyyden asioihin. Ehdotuksia kertyi runsas tuhat, ja osa oli päätetty välittömästi toteuttaa. Toimenpide-esitykset on taulukoitu **liitteeseen 8**.

Jätehuoltoon kiinnitettiin erityistä huomiota. Sitä koski yli puolet (60 %) ekologisen kestävyyden asioista. Energiansäästöön liittyviä ehdotuksia oli 19 % ja liikenteeseen liittyviä 14 %. Myös vedensäästöön ja pesuaineiden käyttöön haluttiin kiinnittää huomiota.

Jätehuolto

Yleisesti jätehuollosta oltiin sitä mieltä, että jätteiden määrää tulisi vähentää ja jätteiden lajittelumahdollisuudet järjestää. Hyötykäyttöä kannatettiin ja toimistokoneiden värinauhat ja värikasetit ehdotettiin uudelleen käytettäväksi. Uusiokäytöstä kaivattiin kuitenkin lisää tietoa.

Paperinsäästöön ja paperinkeräykseen liittyvät asiat olisi järjestettävä kuntoon. Paperinkulutusta olisi vähennettävä sekä erilaisten tiedotteiden ja lehtien painosmäärien jakelua supistettava. Virastojen sisäisten lehtien tuottamisessa nähtiin päällekkäisyyttä ja niiden jakelua pidettiin liian laajana: lehdet voitaisiin hyvin kierrättää lähimpien työtovereiden kesken. Sisäisten lehtien painoasua moitittiin liian hienoksi, ja värillisen paperin käyttöä pidettiin lehdissä turhana.

ATK-tulostinten paperintuhlaus ja ylimääräisten tyhjien papereiden tuhlaus harmittaa monia. Kysymyksiä tämän asian korjaamiseksi esitettiin useita (tulostimen säätö?). Monessa työpisteessä ehdotettiin sähköpostin laajempaa käyttöä paperin säästämiseksi. Välituolosteiden määrä vähenee, jos asiakirjat tehdään päätteellä mahdollisimman valmiiksi ennen tulostamista. Välitulosteissa voidaan käyttää hyväksi tietokoneen määrityksiä ja saada näin teksti mahtumaan pienempään tilaan. Kapeat marginaalit vähentävät paperin tarvetta. Välitulosteissa paperit voi käyttää molemmin puolin, ja on myös olemassa tulostimia, jotka tulostavat kaksipuoleisesti.

Kopiointia voidaan vähentää esim. sopimalla asioista entistä enemmän suullisesti. Paperimäärä vähenee, jos kopioidaan kaksipuoleisesti ja käytetään hyväksi pienennysmahdollisuutta. Käytettyjen papereiden tyhjät puolet kelpaavat suttupapereiksi. Paperipyyhkeiden sijaan ehdotettiin kankaisia. Muutamissa työpisteissä tämä idea oli jo toteutettukin.

Monet ehdottivat uusiopaperin ja ympäristömerkkipaperin käyttöönottoa, mutta vain muutamassa työpisteessä tämä päätettiin toteuttaa. Lisätietoa kaivattiin uusiopaperin sopivuudesta kopiokoneisiin.

Muistioista ilmenee, että paperinkeräys on virastoissa vielä puutteellista. Paperinkeräyksen järjestäminen kuntoon ja sen tehostaminen on työntekijöiden mielestä tärkeää. Selviä paperinkeräysohjeita kaivataan työpaikoilla.

Muovin- ja lasinkeräys olisi järjestettävä paitsi työpaikoilla myös koko kaupungissa. Muovijätteet ovat erityisesti sairaaloiden ja terveyskeskusten ongelma. Muovin käyttöä

pitäisi vähentää ja valita tilalle ympäristöä vähemmän kuormittavia materiaaleja. Näitä ovat työntekijöiden mielestä paperi, metalli, puu ja kankaiset tuotteet. Muovipussien tulisi olla luonnossa hajoavia.

Kierrätystä tulisi suosia nykyistä enemmän. Erityisesti huonekaluja sekä erilaisia toimistokoneita ym. laitteita voitaisiin kierrättää virastojen välillä. Esim. käytöstä poistettuja atk-laitteita voitaisiin toimittaa kouluihin opetuskäyttöön. Myös vaatteita voitaisiin kierrättää kirpputoreilla. Ehdotettiinpa viraston oman kierrätyskeskuksen perustamista.

Kompostoria toivovat muutamat työpisteet eloperäisen jätteen keräilyä varten. Erityisesti päiväkodeilla olisi kompostoreille käyttöä.

Viisi työpistettä ilmoitti luopuneensa kokonaan **kertakäyttötuotteista** ja 12 ilmoitti vähentävänsä niiden käyttöä. Kertakäyttötuotteiden sijasta kestävämpiä vaihtoehtoja ovat mm. posliiniset kahvimukit, metalliset lääkelasit ja vahakankaiset ruokalaput.

Vaipat ovat erityinen jäteongelma. Terveydenhoitohenkilökunnan mielestä olisi syytä selvittää kestokäyttövaippojen käyttöä ja mahdollisia muita vaihtoehtoja. Esim. Suursuon sairaalassa käytetään vuosittain noin 500.000 vaippaa. Työntekijät ovat huomauttaneet myös vaippojen pakkaamisesta. Vaipat pakataan ensin muovipussiin ja sen jälkeen pahvilaatikkoon. Hoitohenkilökunta käyttää vaippapusseja roskapusseina, mutta muovipusseja kertyy silti liikaa. Työntekijöiden mielestä vaipat voitaisiin pakata suoraan pahvilaatikkoon ilman muovipussia.

Työntekijät olisivat valmiita ostamaan pois heitettävää **ruokaa** tai ehdottivat sen toimittamista eläimille. Ruokatavaroiden moninkertaista pakkaamista pidettiin turhana. Ainakin tuotteet voitaisiin pakata suurempiin eriin.

Ongelmajätteistä ilmoitettiin: ilmanraikastajia tulisi välttää, tuholaismyrkyt korvata biologisella torjunnalla tai tuholaisia hyvin kestävillä lajeilla. Vanhentuneet mikrokortit olisi kerättävä ja hävitettävä kirjastoista keskitetysti. Yksi työpiste oli jo ratkaissut ongelmajäteongelmansa sopimalla riskijätteiden poiskuljetuksesta.

Energiansäästö

Energiaa ehdotetaan säästettäväksi vähentämällä sisätilojen lämmitystä, tiivistämällä ikkunat ja ovet, tuulettamalla vain tarvittaessa, sammuttamalla turhat valot ja laitteet sekä vaihtamalla tavalliset hehkulamput energiaa säästäviin lamppuihin. Lähes 40 % energiansäästöehdotuksista liittyi valaistukseen.

Ikkunoiden ja ovien tiivistys ei näytä olevan kunnossa läheskään kaikissa työpisteissä, erityisesti päiväkodeissa tämä on ongelma. Eräissä työpisteissä on liian korkea lämpötila ja sitä ehdotetaan laskettavaksi yhdellä asteella. Toimistokoneiden sammuttamisesta kaivataan lisää tietoa.

Vedensäästö

Vaikka vedestä ei meillä Suomessa varsinaista puutetta olekaan, työntekijät ovat sitä mieltä, että tuhlaukseen ei ole syytä. Voidaan hankkia uudet, vettä säästävät WC-laitteet. Vanhat vuotavat hanat pitäisi korjata välittömästi. Kuuman ja juoksevan veden kulutusta

voitaisiin vähentää huomattavasti.

Pesuaineet

Pesuaineiden käyttöä voitaisiin vähentää ja annostella entistä tarkemmin. Olisi suotavaa käyttää ympäristöystävällisiä pesuaineita, joista tosin kaivataan lisää tietoa.

Liikenne

Työntekijät ehdottivat julkisten kulkuvälineiden ja polkupyörän käyttöä. Houkuttelukeinoja olisivat ilmainen tai edullinen työmatkalippu ja joustava joukkoliikenne. Rakentamalla turvallisia pyöräteitä ja hankkimalla virastolle virkapolkupyöriä voidaan edistää pyöräilyä.

Monet ovat valmiita kulkemaan kimppakyydillä, jos se olisi jollakin tavalla organisoitu. Etätyötä ehdotettiin myös liikenteen vähentämiseksi. Kaupungin autot voisivat olla ympäristöystävällisempiä (sähkö-/kaasuauto). Traktoreissa ja moottorisahojen teräketjuöljyinä voitaisiin käyttää rypsiöljyä.

3.2. Virastot

Viraston ja kaupungin toimintaan yleensä viraston johdolla liittyviä ehdotuksia työntekijät esittivät yhteensä 187, joista 67 % liittyi ekologiseen, 24 % sosiaaliseen ja 9 % taloudelliseen kestävyyteen.

Liitteisiin 9-11 on koottu työntekijöiden ehdotukset virastojen ja kaupunginhallinnon toimintamahdollisuuksista kestävän kehityksen edistämiseksi. Työryhmä on valinnut osan esityksistä, joihin on asianomaisilta hallintokunnilta pyydetty kommentit (**liite 12**). Liitteissä (9-11) on niiden asioiden kohdalla tähti, joita hallintokunnat ovat kommentoineet. Ne on koottu seuraavaan tekstiin.

3.2.1. Taloudellinen kestävyys

Esitys: Henkilökuntaa tulee kouluttaa jatkuvasti taloudelliseen ajatteluun.
Kommentti: *Tällä hetkellä ei ole riittävästi käsitystä tuloksenteosta ja muutoksesta palk kapolitiikassa. Virkaehtosopimukset tulisi korvata tulospalkkaustyyppisesti. (Terveysvirasto).*

Esitys: Siirretään budjetin ylijäämävarat seuraavalle vuodelle.
Kommentti: *Terveysvirasto on esittänyt kaupunginhallitukselle, että budjettikäytännössä siirryttäisiin nettobudjetointiin, jolloin yksiköiden ponnistukset voitaisiin kirjata oikein. Tällä hetkellä valtionosuudet ja ulkopuolinen laskutus menevät kaupungin yhteiseen kassaan, ja työ näkyy menona ilman tuloa.*

Esitys: Käyttökustannukset ovat pitkällä tähtäimellä oleellisempia kuin investoinnit, ja tämän vuoksi kaikkea yhdyskuntarakentamista tulisi arvioida investointien ja käyttömenojen kokonaisuutena.
Kommentti 1: *Hankkeisiin tulisi liittää aina 10 vuoden käyttömenoselvitys (terveysvirasto).*
Kommentti 2: *Investointien ja käyttökustannusten suhde yhdyskuntarakentamisessa*

vaihtelee tapauskohtaisesti. Ksv:ssa ollaan kehittämässä kaavatalouslaskentamallia, jolla voidaan laskea uudisrakentamisalueiden vaatimat investointi- sekä käyttökustannukset erilaisilla toteuttamisaikatauluilla.

Esitys: Asumisväljyyden lisäyksen järkevyys syytä kyseenalaistaa. Pääosa uustuotannosta menee väljyyden kasvattamiseen, mikä merkitsee noin kahden miljardin investointeja vuosittain.
Kommentti: *Väljyyskysymys on monimutkainen asia, johon vaikuttavat monet tekijät, joista kaavoitus on vain yksi. Tärkeämpää kuin keskimääräinen väljyys on sen jakautuminen, jota tulisi pyrkiä tasoittamaan. Väljyyden kehitystä on seurattava tarkoin ja keinoja siihen vaikuttamiseen kehitettävä. (Kaupunkisuunnitteluvirasto)*

Esitys: Säästäminen ei ole aina mielekästä, koska säästäminen saa joskus aikaan hintojen nousua. Esimerkiksi energian- ja vedensäästö aiheuttaa sähkön- ja veden hinnan kohoamista, koska energian ja veden tuottajien on saavutettava tietty tulostavoite.
Kommentti: *Vedenkulutuksen väheneminen aiheuttaa lyhyellä tähtäimellä korotuspaineita vesi- ja jätevesimaksuihin, mutta pidemmällä tähtäimellä vedenkulutuksen vähenemiseen pyritään sopeutumaan siten, ettei reaalihinta nousisi vedensäästön vuoksi. Koska maksut määräytyvät keskimääräisen vedenkulutuksen perusteella, edellyttäisi se keskimääräistä suurempaa säästämistä, jotta vedensäästämisestä olisi todellista hyötyä. Tämä voi johtaa toisaalta kalliiksi tuleviin seurauksiin, jos esim. kiinteistön viemäri tukkeutuu liian pienten vesimäärien seurauksena. (Vesi- ja viemärilaitos).*

3.2.2. Sosiaalinen kestävyys

Esitys: Jokaisen tulisi tehdä rutiiniasiatkin siten, että nähdään niiden yhteydet kestävään kehitykseen.
Kommentti: *Toiminta- ja taloussuunnitelmiin liitetään maininta kestävästä kehityksestä (terveysvirasto).*

Esitys: Terveysviraston uusi organisaatio on monimutkainen ja kallis, eikä organisaatiomuutoksella ole saatu aikaan mitään oleellisia parannuksia.
Kommentti: *Terveysviraston organisaatiosta tehdään päätöksiä vuoden 1993 aikana. Vielä ei tiedetä, mitä nämä päätökset koskevat.*

Esitys: Enemmän yhteistyötä kaupungin asukkaiden ja muiden sidosryhmien, eri hallinnonalojen ja ammattiryhmien sekä asiantuntijoiden kanssa.
Kommentti: *Asukkaiden kanssa tehtävää yhteistyötä varten kaupungilla on parhaillaan käynnissä mm. yhteissuunnittelua kehittävä työ.*

Esitys: Korttelissa oltava monipuolinen asukasrakenne, ts. asuntojen hallintasuhteet ja rahoitusmuodot sekoitetaan.
Kommentti: *Erilaisia sekoittamismalleja on toteutettu mm. Katajanokalla ja Länsi-Pasilassa. Ns. sekataloratkaisua, jossa sekoittaminen on viety mahdollisimman pitkälle, kokeillaan parhaillaan Ruoholahdessa ja kokeilua seurataan ksv:n tutkimustoimistossa. (Kaupunkisuunnitteluvirasto)*

Esitys: Parannetaan omaa ja muiden elämänlaatua. Kriisejä tulisi ennaltaehkäistä mahdollisimman paljon.
Kommentti: *Vanhusten elämänlaadun parantamismahdollisuuksia on Helsingissä läh-*

detty miettimään sosiaali- ja terveystointa johtavan apulaiskaupunginjohtajan johdolla toimivassa Soster -työryhmässä. Työryhmä on vuoden 1992 aikana valmistellut vanhuspalvelujen tavoiteohjelmaa, jossa esitetään seuraavat sisällölliset tavoitteet:

- *pitkäaikaista hoivaa ja huolenpitoa vaativan tilan ehkäiseminen ja lykkääminen mahdollisimman myöhäiseen vaiheeseen,*
- *edellytysten luominen turvalliselle asumiselle ja elämiselle omassa kodissa ja tutussa elämänpiirissä mahdollisimman kauan sekä*
- *laitoshoidon edellytysten ja sisällön kehittäminen mahdollisimman lähelle normaalia elämisen ja asumisen muotoa ja sisältöä. (Sosiaalivirasto).*

Esitys: Sairaaloiden leikkausjonojen purku pitäisi hoitaa keskitetysti. Sairaaloiden olisi mukauduttava muuttamalla ja monipuolistamalla toimintaansa siten, että ne voisivat hoitaa erilaisista vaivoista kärsiviä potilaita.
Kommentti: *Erikoissairaanhoito on parhaillaan järjestelyn alaisena - liikakapasiteettia puretaan ja mm. leikkausjonokysymys on otettu esille (terveysvirasto).*

Esitys: Työttömyyskorvausten maksamisen edellytyksenä yleishyödyllisten töiden teko.
Kommentti: *Sosiaaliviraston työryhmä on puuttunut nuorisotyöttömyyteen ehdottamalla, että alle 25-vuotiaalle työttömälle työnhakijalle järjestetään kolmen kuukauden työnhaun jälkeen sellainen osa-aikainen työpaikka, että nuori pystyy itse huolehtimaan toimeentulotuen laajan perusosan ja keskimääräisten asumismenojen mukaisista menoistaan. Tämä menettely edellyttää tosin työllisyyslain muutosta.*

3.2.3. Ekologinen kestävyys

Ekologiseen kestävyyteen liittyviä asioita mainittiin yhteensä 127. Eniten tuntuu olevan Helsingissä tehtävissä liikenteen puolella, sillä 25 % esitetyistä asioista liittyy liikenteeseen. Rakentamisella ja maankäytön suunnittelulla voidaan työntekijöiden mielestä seuraavaksi eniten vaikuttaa ekologiseen kestävyyteen. Kaupunki voi edistää ekologista kestävyyttä myös jäte- ja vesihuollon sekä energiansäästön alueilla.

Liikenne

Esitys: Kaupungin tulisi liikennesuunnittelun, kevyenliikenteen verkoston ja joukkoliikenteen kehittämisen keinoin saada kaupunkilaiset kulkemaan mieluiten jalan tai polkupyörällä tai julkisilla kulkuvälineillä. Kimppakyytikuljetusten organisoiminen kaupungin toimesta olisi myös yksi keino vähentää liikennettä. Jos henkilöautoa on kuitenkin käytettävä, tulisi autojen ympäristöystävällisyyttä lisätä. Myös liikennelaitoksen bussien tulisi olla nykyistä ympäristöystävällisempiä.
Kommentti 1: *Liikennelaitoksella selvitetään City-dieselin ja katalysaattorien käyttömahdollisuuksia. Liikennelaitos on myös mukana yhteispohjoismaisessa maakaasu- bussi -projektissa.*

Kommentti 2: *Ympäristölautakunta on esittänyt kaupunginhallitukselle 12.1.1993 pääkaupunkiseudun liikennejäjestelmän tavoitteeksi liikennesuoritteen kasvun pysäyttämisen ja sen kääntämisen laskuun. Muita tavoitteita ovat mm.:*

<u>Maankäyttö</u>: Kehitetään maankäytön ja liikenteen yhteensopivuutta siten, että liikkumistarve vähenee, valtaosa työmatkoista voidaan tehdä raideliikenteellä ja liikkumismahdol-

lisuudet ilman omaa autoa paranevat.

Joukkoliikenne: Kehitetään ja tuetaan joukkoliikennettä siten, että sen osuus tehtävistä matkoista on 65 % koko seudulla ja 85 % Helsingin keskustassa.

Henkilöautoliikenne: Henkilöautoliikenteen toimivuus säilyy vähintään nykytasolla ja ruuhkautuminen vähenee henkilöautoliikenteen säätelyn ja joukkoliikenteen kehittämisen myötä. Henkilöautoliikenne täydentää muuta liikennejärjestelmää nykyistä vähemmässä määrin. Uusia väyliä ei toteuteta.

Kevyt liikenne: Kevyen liikenteen yhteyksiä, olosuhteita ja turvallisuutta kehitetään. Kevyt liikenne otetaan aina ensisijaisesti huomioon liikenneratkaisuissa. Osa Helsingin keskustan kaduista muutetaan autottomiksi pyöräily- ja kävelykatujen verkoksi. Koko seudulla toteutetaan polkupyöräverkko meluttomassa ja ilmanlaadultaan hyvässä ympäristössä.

Ympäristökysymykset: Liikennejärjestelmä täyttää tavoitteet hiilidioksidipäästöjen vähentämisessä siten, että hiilidioksidipäästö laskevat vuoteen 2020 mennessä 25 % vuoden 1990 tasosta.

Talous: Otetaan käyttöön katu- ja tietullit, joiden maksu määräytyy autojen katsastuksessa todettujen pakokaasumäärien mukaisesti. Tullien tuotot käytetään liikennejärjestelmän kehittämisen lisäksi myös joukkoliikenteen matkalippuhintojen alentamiseen.

Kommentti 3: (kaupunkisuunnitteluvirasto)
Joukkoliikenne: Lähtökohdaksi liikennesuunnittelulle otettava Kvston päätös kulkutapajakautumasta (liikennekomitean raportin käsittelyn yhteydessä 27.3.-91). Joukkoliikennettä tulee edistää sen käyttömahdollisuuksia ja -mukavuutta parantamalla (lippujärjestelmä, maksupolitiikka, kaluston uusiminen, informaatio jne) sekä liikenneteknisin keinoin (sujuvoittaminen, liityntäliikenne).

Kevyt liikenne: Kehittämisen painopisteitä ovat kulkuympäristön miellyttävyyden parantaminen sekä liikenneturvallisuuden edistäminen. Jalankulkuolosuhteita parannettava erityisesti terminaalialueilla ja muissa kohteissa, joissa joudutaan vaihtamaan kulkumuodosta toiseen. Pyöräteillä parannettava erityisesti opastusta ja kunnossapitoa.

Autoliikenteen sujuvuus: Sujuvuuden parantamisella tähdätään päästöjen vähentämiseen. Parantamistoimet tulee suunnitella kattavasti, jotta ruuhkapisteet eivät siirry risteyksestä toiseen. Edistettävä uusia liikenneteknisiä ratkaisuja, kuten kiertoliittymiä. Liikennevalojen käyttötapoja vähäisen liikenteen aikana harkittava.

Maankäytön suunnittelu

Esitys: Tärkeä määritellä, mitä kekellä maankäytön yhteydessä tarkoitetaan - onko tiivis, maa-alaa säästävä rakentaminen kestävää kehitystä? (ja muut kaupunkirakenteeseen liittyvät esitykset)
Kommentti: *Kaupunkisuunnitteluvirastoon perustettu kestävän kehityksen työryhmä selvittää mm. tätä kysymystä koti- ja ulkomaisten tutkimusten, keskustelun ja kokemusten pohjalta. Seudullinen aluerakenne saattaa olla tärkein kustannuksiin vaikuttava tekijä, ja sen tasapainon etsimiseksi tulisi lisätä pääkaupunkiseudun kuntien yleiskaavallista yh-*

teistyötä. Kaupunkirakenteen tiivistämisellä parannetaan lähinnä verkostotalouden kustannushyötyjä, joten olevien verkostojen kapasiteettia on syytä hyödyntää ja palvelujen kannattavuutta parantaa harkitulla tiivistämisellä. Tiivistäminen ei kuitenkaan saa merkitä kulttuurihistoriallisesti, kaupunkikuvallisesti, luonnonsuojelullisesti tai virkistyksellisesti merkittävien alueiden vaarantamista

Esitys: Uusia **ekoalueita** suunniteltava; perustetaan **KEKE -asuntoalueprojekti** asuntotuotannon, kaavoituksen ja muiden hallintokuntien kanssa.
Kommentti: *Uusia irrallisia keke-alueita (ns. ekokyliä) ei tulisi pääsääntöisesti suunnitella, vaan keke otettava lähtökohdaksi kehitettäessä yleisiä suunnitteluperiaatteita, joita sovelletaan luovasti kunkin alueen kohdalla. Yhteistyö kaikkien rakentamiseen ja palvelujen tuottamiseen liittyvien hallintokuntien välillä on varmasti tarpeen kehitettäessä ja sovellettaessa keke-periaatteita.*

Esitys: Perustetaan **lähiön perusparantamisen ekologiaprojekti** (olemassa olevien struktuurien parantaminen ja kehittäminen on keken mukaista)
Kommentti: *Lähiöiden perusparantaminen on laaja ja monia hallintokuntia koskeva tehtäväalue, joka on ksv:n osalta ohjelmoitava osana kaavoitus -ja liikenneohjelmaa. Erilaisia kokeiluja tulisi käynnistää ensi tilassa, jotta kokemuksia voitaisiin hyödyntää projektin edetessä.*

Esitys: Kaavaselostuksiin ja listateksteihin laadittava selvitys, miten suunnitelma noudattaa keken periaatteita.
Kommentti: *YM:ssä ollaan kehittämässä uutta kaavaselostusmallia, jonka pohjalta valmistellaan Helsingin oloihin sovitettu malli, missä keken vaatimukset huomioidaan.*

Esitys: Istutusten ja viheralueiden määrän ja laadun parantaminen. Tätä koskevan **viherkaavan** tekeminen virastossa.
Kommentti: *Laaja tehtäväkokonaisuus, jonka tarpeellisuus ja sisältö selvitettävä tarkemmin viheralueisiin liittyvien hallintokuntien yhteistyönä. Toimenpideohjelman lähtökohtana oltava kartoitus nykytilanteesta, missä osoitetaan vihreyden kannalta kriittisimmät alueet. Uusien kaavoitettavien alueiden viherrytys huomioitava lähiympäristön suunnitteluohjeissa.*

Esitys: KEKEn toteutuminen kaavoituksessa merkitsee sitoutumista YVA-menettelyyn (Ympäristövaikutusten analyysi). Korkeimman kunnallisen luottamus- ja virkamiestason tulee sitoutua KEKEn toteuttamiseen toimialaansa kuuluvissa asioissa. (ja muut YVA-:aan liittyvät esitykset)
Kommentti: *YVA on tulee olemaan keskeinen kestävän kehityksen väline, jota ilman on vaikeaa saada aikaan hyvää kaupunkiympäristöä. Ehdotettu hanke-YVA -lainsäädäntö koskisi lähinnä tiettyjä suuria hankkeita, joita Helsingissä ei ole monta. Kehitteillä oleva kaava-YVA antanee uusia välineitä kaavoituksen kehittämiseen ympäristöllisesti haitattomaan, sosiaalisesti kestävään, taloudelliseen ja viihtyisään ympäristöön, mitkä ovat perinteisesti olleet hyvän kaupunkisuunnittelun päämäärinä.*

Rakentaminen

Esitys: Rakentamista koskevat ehdotukset liitteessä 11 sivulla 6.
Kommentti: *Osa ehdotuksista vaatii lisäselvittämistä ja esim. projektihenkilöstön työpanosta, työryhmän perustamista tai kaupunginhallinnon päätöstä. Näitä ovat:*

* *Julkiset rakennukset suunnitellaan "kierrätettäviksi" ja useammalle käyttäjälle soveltuviksi.*

* *Rakennusviraston rakennusselvitysmallia uudistettaessa on otettava huomioon käytettävissä oleva ekologista rakentamista koskeva tutkimusaineisto.*

* *Rakennusmateriaalit valitaan KEKEn periaatteiden mukaisesti.*

* *Rakennusosat ja niiden pintakerrokset valitaan rakentamisessa ja valmistuksessa vähän energiaa sitovista aineista ja tarvikkeista. (Rakennusvirasto)*

Esitys: Rakennussuunnittelussa tulee ottaa huomioon rakennuksen koko elinkaari; suunnittelupäätöksiä tehtäessä tulee ottaa kantaa muunneltavuuteen, korjattavuuteen ja mahdolliseen purkujätteen loppukäyttöön (ympäristövaikutukset ja kierrätys).
Kommentti: *Rakennuksen elinkaariajattelu edellyttää muunneltavuuden huomioon ottamista. Korjattavuusajattelu otettu jossain määrin huomioon Talo-90 nimikkeistöä kehitettäessä.*

> *Talo-90 nimikkeistöehdotuksen huoltoselostus on valmiista rakennuksesta toimitettava ohje, jonka tarkoituksena on välittää hankkeen aikana kertynyt kiinteistöä koskeva tekninen tieto kiinteistönpitäjän ylläpito-organisaatiolle.*

Purkujätteen loppuunkäyttöajattelu

> *Rakennussuunnittelussa esim. rakennusselostusta laadittaessa tulisi rakennusosa- ja rakennusainevalintoja tehtäessä ottaa kantaa niiden taloudelliseen elinikään ja tulevaan korjattavuuteen. Ohjeet voitaisiin sisällyttää esim. huolto selostukseen.*
>
> *Rakennusosa- ja rakennusainevalinnoissa tulisi ottaa kantaa purkujätteen uudelleenkäyttöön ja kierrätykseen. Erilaisen purkujätteen uudelleenkäytöstä tulisi laatia ohje.*

Esitys: HKR: n rakennusselitysmallia uudistettaessa otettava huomioon käytettävissä oleva ekologista rakentamista koskeva tutkimusaineisto.
Kommentti: *Uuden rakennusselitysmallin tekemisestä ei ole päätöstä.*

ETA/EY-sopimus tuo mallin kehittelyyn omat rajoituksensa (otettava huomioon ETA/EY-kaupan esteiden periaatteet).

Ekologinen rakentaminen tulee rajata omaksi tutkimus- ja kehittämiskohteekseen.

Kuka päättää sitoutumisesta KEKE tavoitteisiin kuntatasolla? (esim. rakennusmateriaalien valinta, rakennussuunnittelu, rakenteet jne.)? Onko kunnan rakentamisen oltava kilpailukykyistä yksityiseen rakentamiseen nähden, jos on niin molemmissa sovellettava samaa säännöstöä.

Ekologinen rakentaminen

Ekologinen rakentaminen on tutkimuksen alainen asia; asiaa lienee tutkittu jo varsin paljon.

Uudet asuntoalueet ja kohteet:

- *energiahuolto, tuuli, aurinko, maalämpö, otolliset ilmansuunnat*
- *jätehuolto, kompostointi, kierrätys, suljetut jätevesi- yms. järjestelmät*
- *ekologiset rakennustavat ja rakennusaineet*

Jo olevat asuntoalueet ja kohteet:

- *em. asioiden soveltaminen*

Kertakäyttörakentamisesta kestorakentamiseen

- *miten saada rakennusteollisuus ja rakennusaineteollisuus mukaan*
- *miten saada tulosta tekevät rakennuttajat mukaan?*
- *palautetiedon kerääminen antaisi perusteita kestävämpien rakenneratkaisujen valinnalle*
- *HKR:n tulisi itse huoltaa ja korjata rakennuttamansa kohteet*

Esitys: Peruskorjauskohteissa suunnittelu ja rakentaminen tulee tehdä mahdollisimman paljon vanhan rakennuksen ehdoilla vanhaa säästäen (tilat ja materiaalit). Oikea käyttötarkoitus vanhoihin rakennuksiin, ettei tarvita liian suuria muutoksia.
Kommentti: *Kannatettava ajatus. Ollut tiedossa ja käytössä jo aiemminkin.*

Toimenpiteet: Rakennusvirastossa talo-osastot huomioivat asian nykyistä paremmin suunnittelussa ja rakentamisessa ja rakennuttamisessa. Avainasemassa ovat kuitenkin käyttäjähallintokunnat, koska oikea käyttötarkoitus valitaan käyttäjähallintokunnissa hanke- ja perustamissuunnitelmia tehtäessä. Tiedotus hallintokuntiin päin.

Esitys: Rakentamisessa suositaan koostumukseltaan ja menetelmiltään vähän päästöjä aiheuttavia tuotteita.
Kommentti: *Kannatettava ajatus. Osin ollut käytössä mm. maalauksen osalta.*

Toimenpiteet: Vaatii lisäselvitystä. Mitkä ovat koostumukseltaan ja menetelmiltään vähän päästöjä aiheuttavia tuotteita? Onko niitä käytettävissä? Ks. edellä materiaalivalinnat.

Ongelmana tuotesalaisuus:

- *teollisuus ei ilmoita, eikä anna tarvittavia tietoja; niitä jopa salataan*
- *päästöt ilmenevät liian myöhään*
- *päästöjen nopeutettuja koemenetelmiä tulisi kehittää esim. VTT*

Esitys: Rakennusosat ja niiden pintakerrokset rakentamisessa ja valmistuksessa tulee tehdä vähän energiaa sitovista aineista ja tarvikkeista.
Kommentti: *Rakennusosat ja -tarvikkeet olisi kansantaloudellisesti järkevä tehdä vähän energiaa sitovista aineista ja tarvikkeista.*

Toimenpiteet: Aloite vaatii lisäselvittämistä ennen käyttöönottoa tai päätöksentekoa. Edellyttää päättäjien ja kaikkien rakentamisen kanssa tekemisissä olevien tahojen sitoutumista kestävän kehityksen periaatteisiin. Energiaa vähän sitovat rakennusaineet ja -tarvikkeet selvitettävä. Otettava huomioon ETA/EY- kaupan esteiden periaatteet.

Esitys: Sisustusmateriaalien ja kalusteiden valinnassa ja hankinnassa löydettävä kestäviä, käyttökustannuksiltaan halvimpia materiaaleja ja kalusteita.

Kommentti: *Ajatus on oikeansuuntainen. Asia koskee materiaalivalintoja yleisimminkin. Julkisessa rakentamisessa tulisi suosia kunnollista laatua. Kertakäyttömateriaaleja ei tulisi käyttää. Materiaalien tulisi olla kestäviä ja korjattavia. Sinänsä tämä asia on jo aiemmin tiedostettu.*

Jotta rakennusmateriaalit voitaisiin valita kestävän kehityksen mukaisesti, tulisi tällaiset materiaalit kartoittaa (tulisi esim. perustaa palaute- ja tutkimustietoon perustuva kestävän kehityksen tiedosto). Päättäjien ja kaikkien rakentamisen kanssa olevien tahojen tulee sitten sitoutua näihin kestävän kehityksen mukaisiin materiaaleihin.

Materiaalikartoituksesta, -seurannasta ja tiedostosta tulisi tehdä esim. johtoryhmän päätös.

Jotta päättäjät ja kaikki rakentamisen kanssa olevat tahot sitoutuisivat kestävän kehityksen mukaiseen rakentamiseen ja materiaaleihin tulisi asia päättää ylemmällä tasolla esim. kaupunginhallituksessa.

Otettava huomioon ETA/EY-kaupan esteiden periaatteet.

Esitys: Laitteiden, pintojen ja kalusteiden materiaalit.
Kokonaistaloudellisesti edullisin materiaali. Valinnassa tulee ottaa huomioon mm. käyttöikä, käyttötiheys, puhdistettavuus, korjattavuus, muunneltavuus, eri aineiden kestävyys (syöpyminen, imeytyminen), huolto, ergonomisuus, muotoilu, materiaalin valmistamiseen käytetty energia, uudelleen käyttömahdollisuus jne.
Ympäristöystävälliset materiaalit.
Kommentti: *Aloite edellyttää kokonaistaloudellisuuden määrittelyä ja siihen perustuvan valintamenettelyohjeiston aikaansaantia. Materiaalivalintojen osalta ks. edellä.*

Esitys: Parannetaan suunnitteluratkaisuilla rakennusten kestävyyttä (rakenne ja materiaalivalinnat).
Kommentti: *Kannatettava ajatus.*

<u>Toimenpiteet:</u> Suunnittelussa tulisi rakennusosa- ja rakennusainevalintoja tehtäessä ottaa kantaa niiden tulevan korjattavuuteen ja taloudelliseen kestoikään.

Rakennepuolella vaatisi kestävien ratkaisujen selvittämistä ja edelleenkehittämistä. Palautetiedon kerääminen antaisi perusteita kestävämpien rakenneratkaisujen valinnalle.

Materiaalivalintojen osalta vaatisi materiaalien seurantaa ja luettelointia.

Jätehuolto

Esitys: Työntekijät ovat valmiita lajittelemaan jätteitään, kunhan jätehuolto järjestetään ympäristöystävällisesti.
Kommentti: *Työpaikoilla pitäisi kannustaa omatoimisuuteen jätehuoltoa koskevien tietojen hankkimiseksi, jotta kussakin toimipisteessä voitaisiin laatia tarkoituksenmukaiset jätehuolto-ohjeet. Ympäristökeskus ja YTV:n jätehuoltolaitos voisivat neuvoa työpisteitä. (Ympäristökeskus)*

Esitys: Jätehuoneet tulisi suunnitella siten, että jätteiden lajittelu ja kompostointi olisi mahdollista. Työntekijät toivovat käytetyn tavaran kierrätyshyllyjä.